

Yksinäistä nyrkkeilyä

PAASILINNA, Reino. Miellyttävää väkivaltaa - näinkö Suomi menettää itsenäisyytensä? Keuruu, Otava, 1986. 330 s.

Alvin Toffler kuuli aikoinaan valtamerten rannoilla kolmannen aallon jyrinää. Reino Paasilinna ei video-ohjelmaa käynnistäessään kuule muuta kuin kahtia haljenneen yhteiskunnan repeytymisen jylyä.

Paasilinna on saanut vaikutteita monelta suunnalta. Poliittisella kentällä alati läsnä olevana kilpakumppanina on toinen kansanedustaja, kokoomuksen Martti Tiuri, jonka kirja tietoyhteiskunnasta (Tiuri 1984) merkitsi haastetta myös sosialidemokraateille. Kansainvälisellä tasolla esikuvana on ollut ensinnäkin Toffler, jonka "aaltoteorian" (1980) vaikutus Paasilinnaan näkyy tyylin kepeudessa, sanoilla leikittelyssä, alulukujen runsaudessa ja takakansiteksteissä. Tofflerin tavoin Paasilinnakin haluaa kietoa lukijansa sanaleikkien sakaroihin. Toffler kokosi vihaansa "toista aaltoa" kohtaan tekemällä töitä tehtaissa. Niinpä myös Paasilinnan takakansiteksti muistuttaa, että "tämä yhteiskuntatieteiden maisteri, lehdistöneuvos, diplomaatti, radio- ja tv-toimittaja on tehnyt myös ruumiillista työtä kymmenisen vuotta".

Kolmas esikuva, joka Paasilinnalla lienee ollut mielessä, on australialainen Barry Jones. Hän kirjoitti kirjansa *Sleepers Wake!* (Jones 1982), kun työväenpuolue vielä oli oppositiossa, mutta vaalivoitto nosti tulevaisuuden haasteisiin perehtyneen miehen maansa tiede- ja teknologiaministeriksi. Ministerin salkku lienee Paasilinnankin haaveena (ehkä joskus liikenneministeriöstä irrotettavan tietoliikenne- ja informaatioministerin pesti?), mutta siihen yhtäläisyys Jonesin kanssa sitten päättyykin. Jones pohti omassa kirjassaan monipuolisesti ja syvällisesti mm. työn muuttuvia muotoja ja kotityön yhteiskunnallista merkitystä. Jonesin kirja oli aikansa pätevintä tekstiä informaatioyhteiskunnasta. Paasilinnan teos ei ole. Sassi (1986, 3) mukaellen sen voi sanoa kuulu-

van informaatioyhteiskunnan tutkimustradition vanhaan sukupolveen, jolle on ollut ominaista eriytymätön ja epäkonkreettinen tarkastelutapa.

Raja railona aukeaa ...

Paasilinnan mukaan nyt käyttöön otettava informaatiotekniikka muuttaa valtarakenteita siten että se kasvattaa valtaa vaillo olevien ihmisten määrää (s. 219). Valtaa keskittyy sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Valtioiden välillä taloudellisia, poliittisia ja sotilaallisia voimasuhteita jaetaan uudelleen maailmanmitassa (s. 38, 239). Yhteiskuntien sisällä ihmiset jakautuvat tietorikkaisiin ja tietoköyhiin A- ja B-ihmisiin, informaation käyttäjiin ja informaation käyttämiin. Yhteiskuntaelämän pelisäännöt ovat kovenemassa. Suomea uhkaa uussuojeluskuntalaistuminen (s. 273).

Edessä Lanttä ja Eurooppaa ...

Tähän saakka informaatioyhteiskunnan näkyvimpiä ja voimakkaimpia esiinmarsijoita ovat olleet amerikkalaiset ja muut läntiset tiedotus- ja viihdejäit, jotka hallitsevat myös suomalaista viestintämaisemaa, oli sitten kyse laitteistoista, itse viestinnästä tai sen toteuttamisen tavasta. Nyt on jo syntynyt "United State of Media, Tiedotuksen Yhdysvallat, jonka osavaltio on myös Suomi" (s. 59). "Maailman viestintävallan ovat ottaneet NATO-maiden suuryhtiöt ja Suomessa poliittinen oikeisto. Tämä seurue vie meitä informaatioyhteiskuntaan" (s. 81). Mainostelevisio ostaa ohjelmansa sumeilematta NATO-maista. Yleisradio oli yhteiskunnallisesti merkittävä valistusintituutio vielä silloin, kun Paasilinna oli siellä töissä. **Vakuutusohjelma** saa erityismaininnan, samoin **Kolhoosi Itä-Siperiassa** ja **Kansalaisen tietolaari**. Mutta nykyään Yle syytää vain sirpalemaista informaatiota, joka on kuin "märkäbetonia ilman rautoja" (s. 24).

Takana Aasia, Itä ...

Missä ovat suomalaisen ainutlaatuisuuden

ja itsepäisyyden puolustajat nyt, kun käydään sodista hurjinta, taistoa ihmisten mielten ohjailusta, Paasilinna kysyy (s. 101-102). Yhdysvaltojen ja johtavien NATO-maiden viestintäsaastehyökkäyksen torjumiseksi Suomi tarvitsee paitsi korkealle kurkottavaa ja pitkäjännitteistä kansallista kulttuuripolitiikkaa myös yhdessä kehitysmaiden kanssa Euraasian turvallisuus- ja yhteistyökokouksen luomaan vastapainoa valtioitakin voimakkaampien jättiläisyritysten vallalle. Tässä "rahanturvakokouksessa" pohdittaisiin keinoja pienten kansallisten valuuttojen ja kansallisten kulttuurien suojelemiseksi. Suomi voisi olla aktiivinen ja tarjoutua isännäksi (s. 263).

Varjelen, vartija, sitä ...

Kun suomalaista kulttuuria tuhotaan, olemme avuttomia kuin biisoni asetta vastaan, Paasilinna arvelee ja vaatii, että nyt on luotava Suomen kulttuurin puolustusvoimat. "Tarvitaan aseita ilmatorjuntaan ja maatorjuntaan. Oma kulttuurituotanto on mobilisoitava ja saatava kulttuurin kriisiohjelma" (s. 276).

Tuleeko suomalaisista ohjattua ja valvottua B-kansaa, Paasilinna kysyy kirjansa takakannessa. Itse hän on suttamassa suomalaisia yhteiskuntaan, jossa saa lukea ja seurata kansainvälistä viihdettä vain siinä määrin kuin se on poliittisesti hyväksyttyä.

Paasilinna operoi käsitteillä, jotka katosivat tiedotusopillisesta puhunnasta jo vuosia sitten. Hänen tapansa käyttää lähteitä tuntuu vähintäänkin likimääräiseltä.

Teoksessa ei ole selvää ongelmanasettelua, Paasilinna ei kerro lukijoilleen, mihin kysymyksiin hän hakee vastauksia. Ainoa vihje on kirjan takakansi, joka kertoo, että käsillä oleva teos on "raportti informaatiotekniikan yhteiskunnallisista vaikutuksista". Teoksessa ei ole myöskään johdonmukaista, täsmällistä ja kehiteltyä teoreettista näkökulmaa, josta asioita tarkastellaan. Alaluvut ovat usein vain vajaan sivun (= näyttöpäätteen ruudullinen?) mittaisia ja uuden luvun alkaessa tuntuu tarkastelunäkökulmakin vaihtuvan.

Paasilinna saarnaa ja sivaltelee. Joskus hänen sanaleikkisvalluksensa

ovat hauskojakin, mutta useimmiten jää vaikutelma, että niiden avulla on päästy helposti eroon muuten loppuun asti miettimättömästä teemasta. Paasilinna olisi joutunut perustelevaan ajatukseen huolellisemmin, mikäli hänellä olisi ollut keskustelukumppani, jonka kanssa kinastella. Paasilinnan kustantaja julkaisi syksyllä myös Tiurin uuden kirjan. Miksi herroja ei päästetty nyrkkeilemään keskenään?

Tapani Luotola

Kirjallisuus

JONES, Barry. Sleepers Wake! Technology and the Future of Work. Netley, South Australia, Wheatsheaf Books, 1982.

SASSI, Sinikka. Informaatioteknologian yhteiskunnalliset vaikutukset. Kirjallisuusreferaatit. Liikenneministeriö/joukkotiedotusteknologian tutkimusohjelma. Helsinki, Valtion painatuskeskus, 1986.

TIURI, Martti. Tulevaisuus alkaa nyt. Keuruu, Otava, 1984.

TOFFLER, Alvin. The Third Wave. New York, Collins, 1980.

Kuplavana sarjakuvasta

HUHTAMO, Erkki (toim.). Puhekuplia. Kirjoituksia sarjakuvasta. Kemin kulttuurilautakunta, Kemi 1986. 109 s.

Taustatiedoksi asiaa harrastamattomille: Kemi on sarjakuvakaupunki. Vuodesta 1981 lähtien se on järjestänyt vuosittaisen sarjakuvakilpailun ja -tapahtuman, kaupungin kunnalliskertomus on ilmestynyt sarjakuvavuodossa, kaupungintalon aulassa on 5 x 12 metrin kokoinen sarjakuvateos jne.

Aikaisemmin Kemin kulttuurilautakunnan alan julkaisutoiminta on rajoittunut kilpailutöistä koottuihin albumeihin,